

VZŤAH SPOTREBY A ÚSPOR

Ing. Magdaléna Hajtmanková

Spotreba (C –consumption)

Spotreba = spotrebné výdavky domácností
určené na uspokojovanie potrieb

1. výdavky na nákup tovarov dlhodobej
spotreby

2. tovarov krátkodobej spotreby

3. služieb

Spotreba domácností

- najvýznamnejšia zložka agregátneho dopytu
- najvýznamnejšia položka HDP - výdavkovou metódou
(65 - 75 % celk. výdavkov vo vyspelých krajinách)

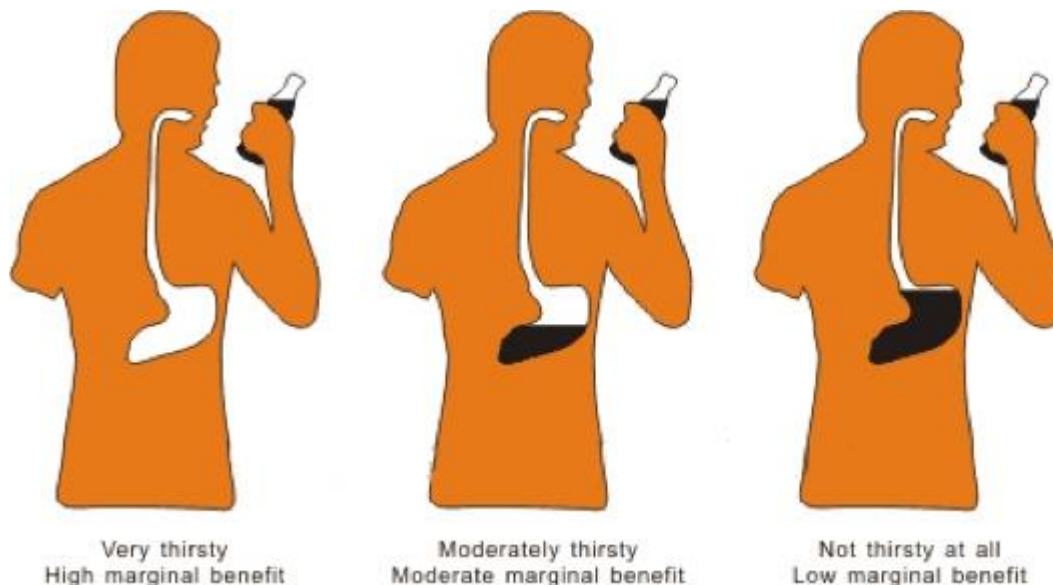
Užitočnosť

Problémy, ktoré spotrebiteľ rieši pri nákupe každého statku :

- uspokojenie, ktoré statok prinesie - **užitočnosť**
- finančné výdavky na jeho nákup.

Užitočnosť = veličina, ktorá slúži na meranie miery uspokojenia potrieb, vyplývajúcich zo spotreby jednotlivých statkov

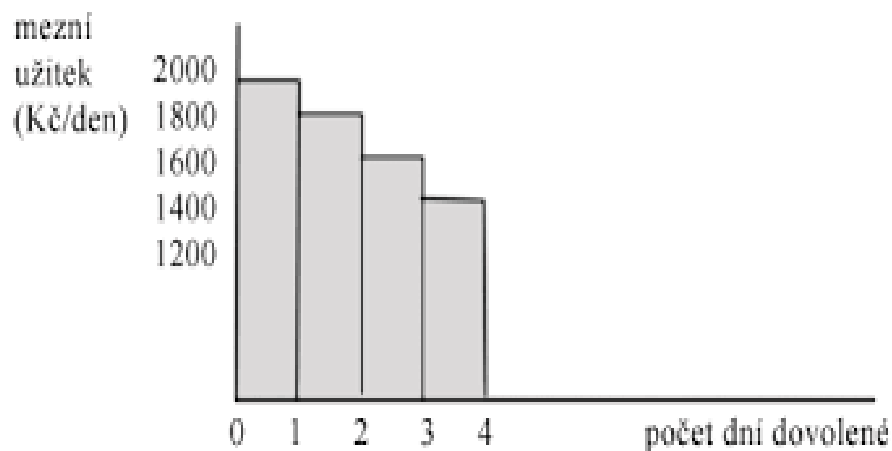
- **Hraničná užitočnosť** = vyjadruje zmenu celkovej užitočnosti vyvolanú zmenou spotrebovaného množstva statkov o jednotku

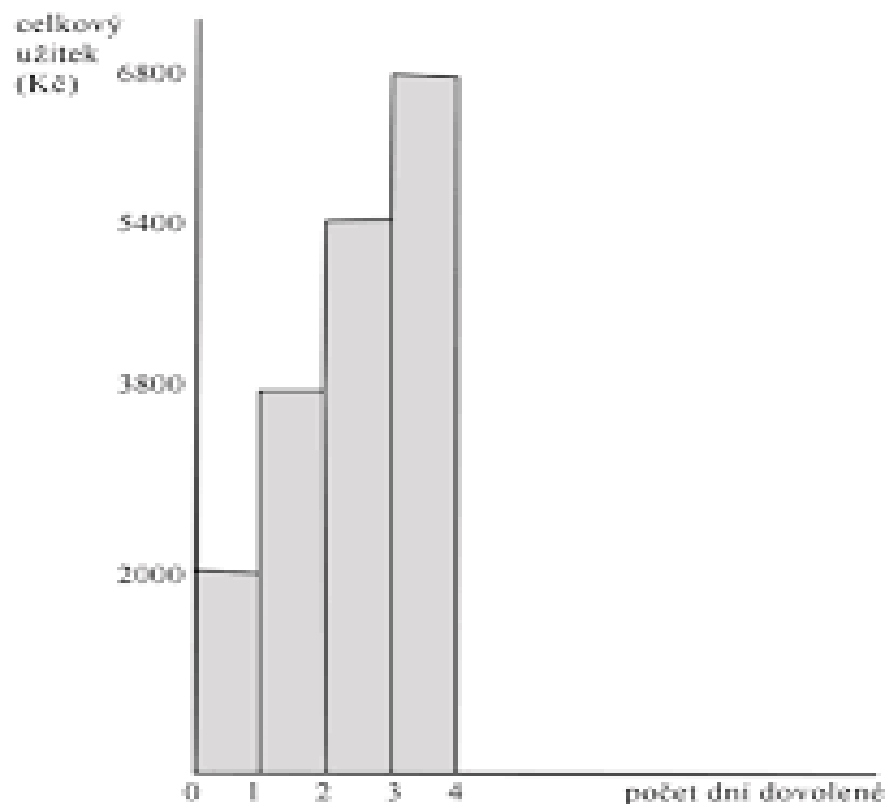
Zákon klesající hraniční užitočnosti

Hraniční užitočnost s rastom objemu spotrebovaného statku klesá.

hraničná užitočnost

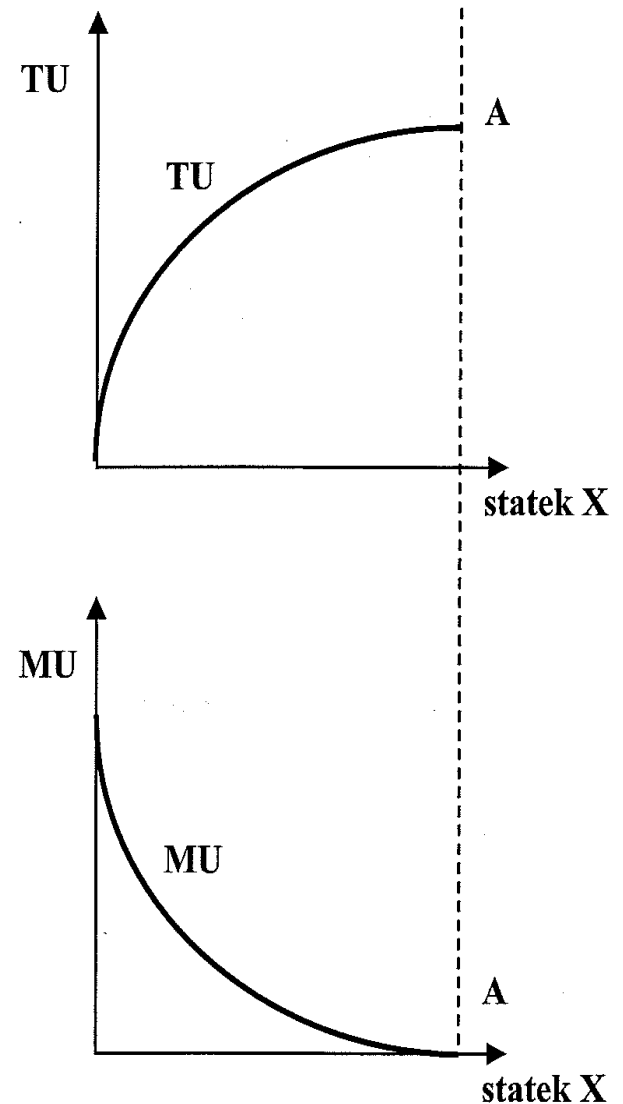
celková užitočnost

Celková a hraničná užitočnosť

Celková užitočnosť = vyjadruje celkovú úroveň uspokojenia určitej potreby pri spotrebe daného množstva statkov.

Hraničná užitočnosť = vyjadruje zmenu celkovej užitočnosti vyvolanú zmenou spotrebovaného množstva statkov o (dodatočnú / hraničnú) jednotku

Spotreba

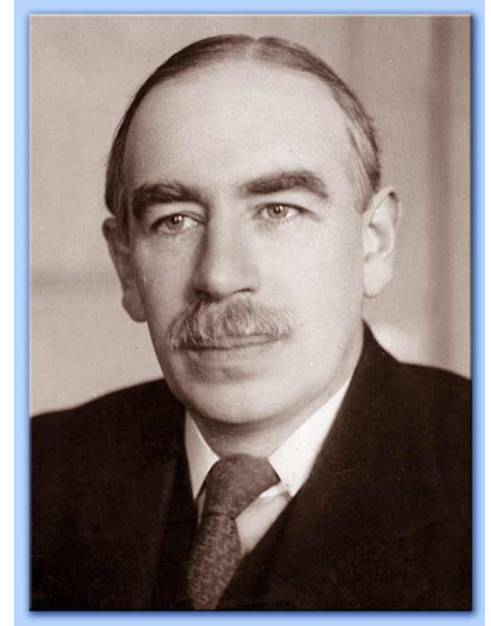
- spotrebu domácností ovplyvňuje dôchodok (príjem)
- čím vyšší disponibilný príjem domácností – tým vyššie výdavky
- čo sa nespotrebuje, to sa usporí

$$C = Y - S$$

spotreba = dôchodok - úspory

John Maynard Keynes

„Ľudia sú spravidla v priemere naklonení zvyšovať svoju spotrebu tak, ako sa zvyšuje ich príjem, ale nie do tej miery, ako rastie ich príjem“.

(psychologický zákon, ktorý vyjadruje súvislosti medzi spotrebou a dôchodkom)

Spotreba - C (Consumption)

Domácnosti spotrebúvajú svoje disponibilné dôchodky na:

- potraviny a nápoje
- oblečenie
- bývanie
- doprava
- zdravotníctvo
- vzdelanie
- rekreácia

Spotrebná funkcia

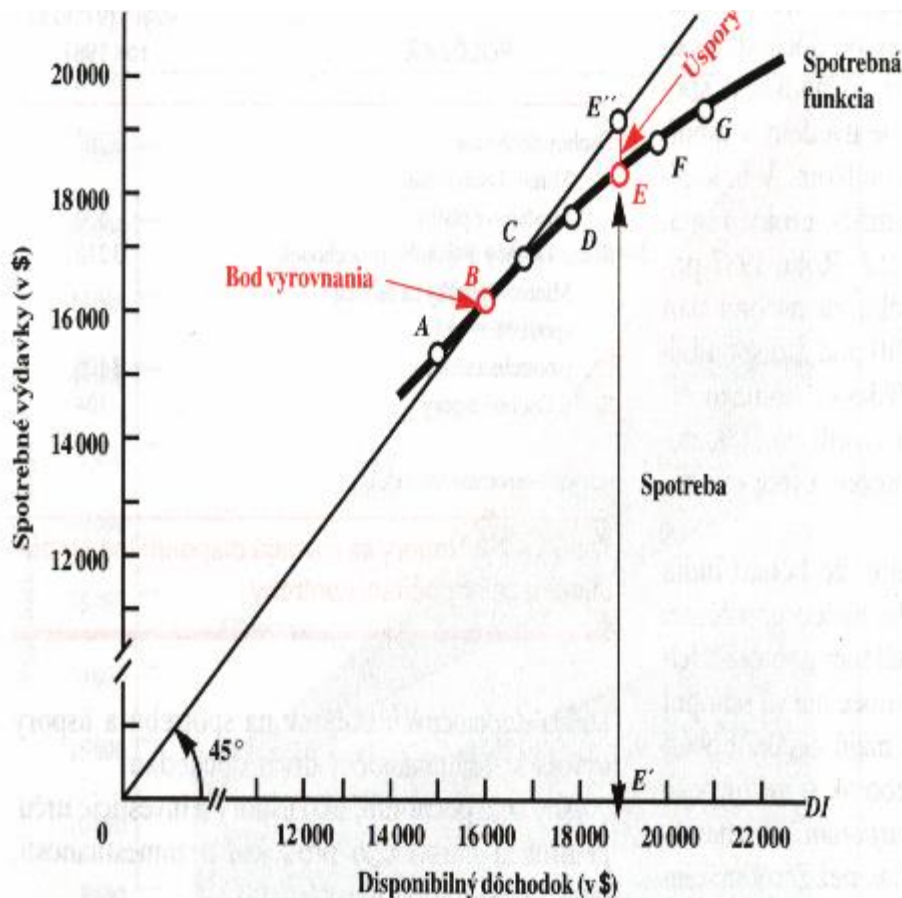
- súvislosť medzi disponibilným dôchodkom (Y alebo DI –disposable income) a spotrebou (C) vyjadruje **spotrebná funkcia**

$$C = f(Y)$$

S rastom Y rastú aj spotrebné výdavky domácností

Spotrebná funkcia

os x – disponibilný dôchodok
os y – spotrebné výdavky

A : $C > Y$ – domácnosť žije
 na dlh (má negatívne úspory)

B : $C = Y$ (čo príjmu, to spotrebujú)

D,E,F,G : $C < Y$

- pozitívne úspory

Úspory -S (Savings)

- **Úspory** sú tou časťou dôchodku, ktorú domácnosti nespotrebujú

$$\text{úspory} = \text{dôchodok} - \text{spotreba} \quad S = Y - C$$

- **Úspory** = zmena v celkovom bohatstve za určitý čas. úsek
(*bohatstvo = akumulované úspory za určité obdobie*)

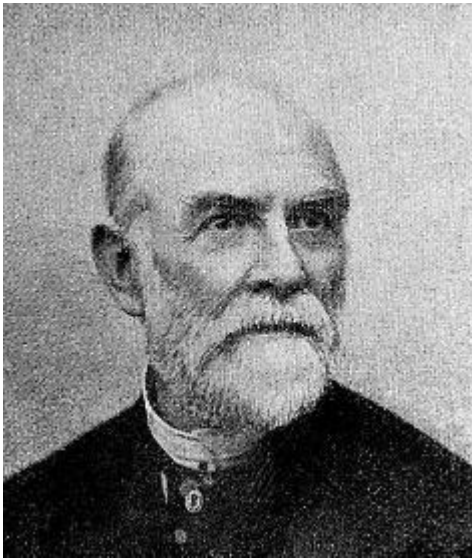
Výška úspor domácností závisí najmä od:

- ***výšky dôchodku***
- ekonomických faktorov, ovplyvňujúcich reálny dôchodok – ***miera inflácie, miera zdanenia***
- ***úrokových sadzieb***

Úspory

- Úspory sú ovplyvňované najmä výškou dôchodku

„Domácnosti s nižšími dôchodkami vydávajú na potraviny a bývanie väčšiu časť svojho dôchodku ako domácnosti s vyššími dôchodkami.“

(zákon - pruský štatistik Ernest Engel
pol. 19. stor.)

- bohatí (domácnosti s vyššími dôchodkami) sporia viac ako chudobí
- veľmi chudobní nesporia vôbec (veľmi nízke dôchodky), resp. sklon k záporným úsporám, t.j. – zadlžujú sa (záporné úspory hradené z pôžičiek alebo z minulých úspor)
- vyrovnané domácnosti spotrebúvajú celý dôchodok.

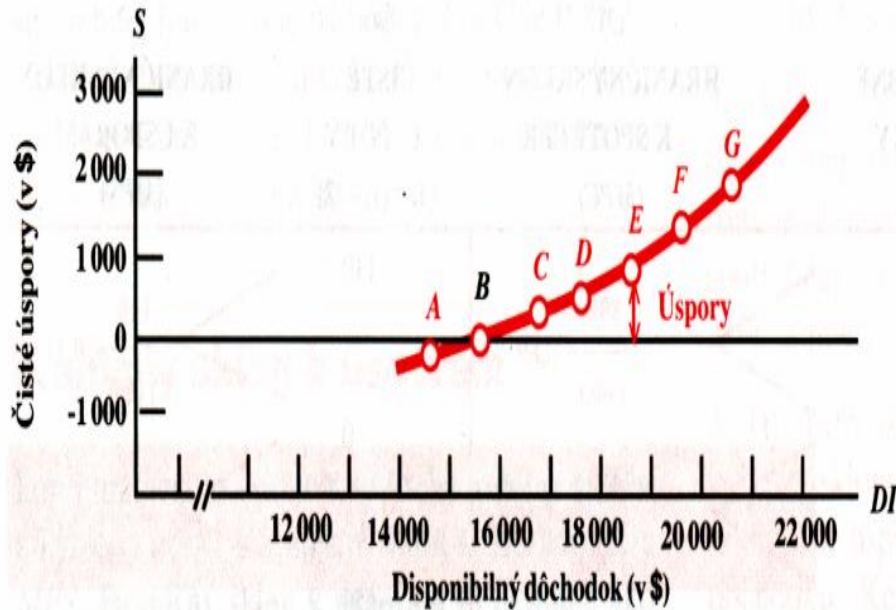
Funkcia úspor

Vzájomná súvislosť medzi disponibilným dôchodkom
a výškou úspor - **funkcia úspor**

$$S = f(Y)$$

Funkcia úspor

Je zrkadlovým obrazom
spotrebnej funkcie

os x – disponibilný dôch.

os y – úspory

A – záporné úspory

B – nulové úspory

C, D, E, F, G – kladné úspory

Príklad

Disponibilný dôchodok (DI) Y	Spotreba (C)	Úspory (S)
600	620	- 20
700	700	0
800	770	30
900	820	80
1000	850	150
1100	870	230

Sklon k spotrebe a úsporám

- v makroekonómii je veľmi dôležité poznať, ako reaguje spotreba a úspory na dôchodok a naopak
- => nazývame to **sklon k spotrebe**
a **sklon k úsporám**
- „sklon k spotrebe“ označuje podiel spotreby na dôchodku -> **C/Y** (alebo- aká časť dôchodku sa spotrebuje)
- „sklon k úsporám“ označuje podiel úspor na dôchodku -> **S/Y** (alebo, aká časť dôchodku sa usporí)

Hraničný (marginálny) sklon k spotrebe

Prírastok dôchodku ΔY sa člení na :

- prírastok spotreby ΔC
- a prírastok úspor ΔS

Prírastok dôchodku je teda vyjadrený ako $\Delta Y = \Delta C + \Delta S$

MPC - hraničný sklon k spotrebe

(marginal propensity to consumption) :

$$MPC = \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

Vyjadruje, o koľko sa zvýši spotreba ľudí, ak ich príjem vzrastie o jednu peňažnú jednotku (**hraničný = dodatočný**)

Hraničný (marginálny) sklon k úsporám

MPS - hraničný sklon k úsporám
(marginal propensity to savings) :

$$\text{MPS} = \frac{\Delta S}{\Delta Y}$$

Vyjadruje, o koľko sa zvýšia úspory ľudí, ak ich príjem vzrastie o jednu peňažnú jednotku.

$$\text{MPC} + \text{MPS} = 1$$

MPC ↓ a **MPS** ↑

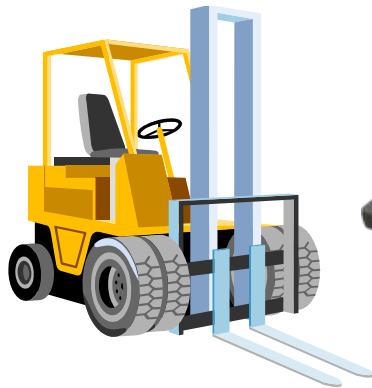
Príklad

DI	C	MPC	S	MPS
600	620		- 20	
		$\Delta C/\Delta Y =$ $=80/100=0,8$		$\Delta S/\Delta Y =$ $=20/100=0,2$
700	700		0	
		$70/100=0,7$		$30/100=0,3$
800	770		30	
		$50/100=0,5$		$50/100=0,5$
900	820		80	
		$30/100=0,3$		$70/100=0,7$
1000	850		150	
		$20/100=0,2$		$80/100=0,8$
1100	870		230	

Investície

- týkajú sa firiem
- **nie sú** to osobné investície (ako napr. investovanie do zlata, vzdelania atď.)
- **!!! firma investuje do fyzického alebo peňažného kapitálu !!!**

$$I = Y - C$$

(v podniku - z celkového zisku, čo sa nespotrebuje, to sa investuje)

Investície

Investície – dôležitá zložka HDP

(vid' výpočet HDP výdav. metódou)

- predstavujú výdavky na obstaranie a obnovu kapitálu

Hrubé investície (celkové) sa skladajú z:

- **obnovovacích investícií** - určené na obnovu opotrebovaného kapitálu = amortizácie
- **čistých investícií** - určené na obstaranie ďalšieho (nového) kapitálu

$$I_H = I_{\check{c}} + I_O$$

Úloha investícií v ekonomike

Investície plnia dve v ekonomike dôležité úlohy

- **sú veľkou a nepravidelnou zložkou výdavkov** - preto zmeny v investíciách môžu mať veľký vplyv na agregátny dopyt a tým aj na produkt (HDP) a zamestnanosť
- **investície vedú k akumulácii (zväčšovaniu) kapitálu** – pri zväčšovaní objemu kapitálu sa zvyšuje potenciálny produkt (zdroje) a aj ekonomický rast z dlhodobého hľadiska - investície preto aj nepriamo ovplyvňujú produkt (HDP)

Činitele ovplyvňujúce investície

Na čo myslí podnikateľ, keď investuje?

1. Výnosy („oplatí sa mi to?“)

- investovať sa podnikom oplatí vtedy, ak im investície **umožnia predat' viac výrobkov**, alebo ich **vyrobiť lacnejšie**, t. j. ak sa im zvýšia výnosy a zisk
- dôležitým faktorom ovplyvňujúcim investície je úroveň HDP
- ak sú existujúce podniky nevyužívané, nie je záujem o nové podniky
- investície sú nízke, ak HDP nerastie, resp. klesá

Činitele, ovplyvňujúce investície

2. Náklady („čo ma to bude stáť?“)

- investície sa obyčajne financujú **z úverov** - ich náklady ovplyvňuje výška reálnej úrokovej miery

reálna úrok. miera = nomin. úrok. miera – miera inflácie

- dane - zvýšenie daní obmedzuje investovanie, daňové úľavy investovanie stimulujú

Činitele, ovplyvňujúce investície

3. Očakávania vo vývoji ekonomiky

(„čo sa bude diať?“)

- investície sú riskantné, pretože závisia od budúcich udalostí, ktoré sa len ťažko predvídajú
- **podniky investujú vtedy, keď očakávajú rast ekonomiky, keď rastúce výnosy v budúcnosti prevýšia súčasné náklady a prinesú podniku zisk**

Dva prístupy k rovnováhe investícií a úspor

1. Podľa neoklasickej ekonómie rovnováhu nastolí trh

Ak sú **úspory domácností** < ako **plánované investície** podnikateľov => nedostatok peňazí v bankách => rast úrokovej miery => úspor, ale pokles investícií a potom $\rightarrow I = \dot{U}$

Pri **úsporách** > ako **plánované investície**, môže spomenutý mechanizmus nastoliť rovnováhu medzi investíciami a úsporami prostredníctvom poklesu úrokovej miery, čo vyvolá pokles úspor a rast investícií $\rightarrow I = \dot{U}$

Dva prístupy k rovnováhe investícií a úspor

2. Podľa **Keynesovcov** (*John Maynard Keynes 1883-1946*
anglický ekonóm – zástanca zásahov štátu do ekonomiky)

trh nedokáže vždy nastoliť rovnováhu – napr. ani nízka úroková miera nemusí podnietiť investovanie. Naopak, kvôli nepriaznivým očakávaniam podnikov môžu investície ešte klesnúť a prehĺbiť nerovnováhu.

=> vtedy **musí zasiahnuť štát**, ktorý môže ovplyvniť niektoré faktory určujúce výšku investícií (napr. dane) a nastoliť rovnováhu AD a AP a tiež investícií a úspor

Vplyv investícií na HDP

Zvýšenie investícií spôsobuje rast HDP a zamestnanosti a naopak.

Investičné výdavky sú tak vysoko účinné, že zvýšia HDP vo väčšej miere ako bol pôvodný objem investícií.

Tento **zväčšený vplyv investícií na HDP** spôsobuje podľa Keynesovcov **investičný multiplikátor**

- je to koeficient, ktorý udáva, o koľko sa zvýši dôchodok, ak sa zvýšia investície
- a vyjadruje dôchodkotvorný účinok investícií

Investičný multiplikátor (k)

Ak domácnosti veľa spotrebúvajú a málo sporia, viac nakupujú => podniky viac predajú, viac investujú do nových hál, zariadení – rozširujú výrobu, aby mohli viac vyrábať a predávať => rast HDP

**Čím menej domácnosti sporia (a viac nakupujú),
tým väčší je multiplikačný efekt investícií.**

Investičný multiplikátor (k)

- Rast zamestnanosti, dôchodkov a spotreby je násobkom (*výsledkom multiplikačného efektu*) prírastku investícií.

$$\Delta Y$$

$$k = \frac{\Delta Y}{\Delta I}, \text{ teda } \Delta Y = k \cdot \Delta I, \text{ kde } \Delta I = \Delta Y - \Delta C$$

$$k = \frac{\Delta Y}{\Delta Y - \Delta C} = \frac{1}{1 - \Delta C / \Delta Y} = \frac{1}{1 - \text{MPC}} = \frac{1}{\text{MPS}} = \frac{1}{\Delta S / \Delta C} = \frac{\Delta C}{\Delta S}$$

- inak povedané – aj nepatrné zvýšenie dôchodkov, vedie k ďalšiemu nakupovaniu (spotrebe) a to má zasa vplyv na investovanie podnikov
- a naopak: aj nepatrné zvýšenie investícií => vyššia zamestnanosť
=> vyššie príjmy => vyššia spotreba

Investičný akcelerátor (a)

– ukazuje, že prírastok dôchodkov $\Rightarrow$ rast dopytu $\Rightarrow$ vyvolá rast a zrýchlenie dopytu po investíciách.

$$\Delta I$$

$$a = \frac{\Delta I}{\Delta Y}, \text{ alebo } \Delta I = a \cdot \Delta Y$$

$$\Delta Y$$

a - akcelerátor = násobok, o ktorý sa zvýšia investície (ΔI) na každú peňažnú jednotku prírastku dôchodku (ΔY)

